

Het Nassaupark van wandel- tot woonpark

Martin Heyne

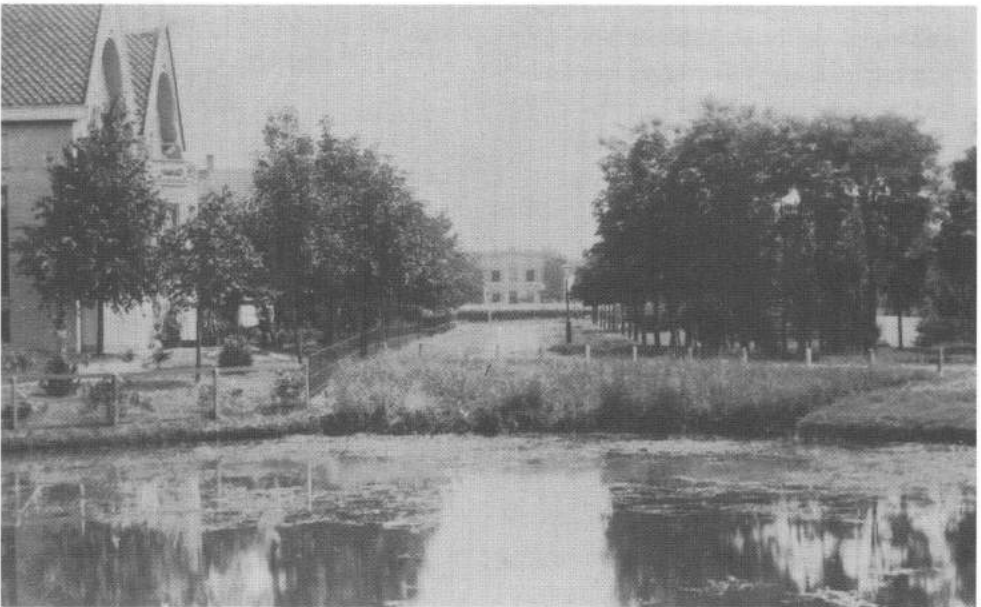
Met het Nassaupark is onverbrekkelijk de naam van Joseph Biegel verbonden. Reeds vóór de aanleg van de spoorlijn door Bussum, had deze Amsterdammer met vooruitziende blik grond aangekocht in ons dorp. Die grond besloeg de driehoek tussen de Veldweg en de latere Nassaulaan, tot aan het tracé van de spoorlijn. Toen de spoorlijn eenmaal een feit geworden was, liet hij zich daar de villa "Nassau" bouwen en het terrein verder als tuin en moestuin aanleggen, inclusief een theekeupel. Die theekeupel stond in de hoek van zijn tuin tegenover de Vlietlaan. In de volgende jaren ging hij door met aankopen, maar nu aan de andere kant van de spoorlijn, tussen de Meerweg en de Meentweg. Hier lagen percelen akkerland met een rand van hakhout er om heen.

In de winter van 1876 op '77 liet hij daar een wandelpark aanleggen met waterpartijen.

Het vijvervormige uiteinde van die waterpartij legde hij precies op het verlengde van de zichtas, die door de tuin van villa Nassau westwaarts liep. Met een voetpad dat recht op de vijver toeliep trok hij zijn zichtas door. Vanuit zijn villa gezien had hij nu een tuin met uitzicht op een vijver op ruim 250 m afstand (afb.1).

Als belangrijk lid van de Bouw Mij. Nieuw Bussum met veel invloed op de planvorming, liet hij achter de vijver een kaarsrechte radiaalweg dwars door het hart van het Spiegel projecteren. Op de kaart van de Verfraaiingsvereniging uit 1884 is deze weg

1. Gezicht op villa Nassau vanuit het Nassaupark in 1887. Links Villa Johanna.

als de Middenlaan te vinden; hij liep door tot aan de Hilversumse Meent. De kadastrale kaart van 1887 toont echter alleen het deel dat we nu nog kennen tot de Parklaan. De zichtas van Biegel werd hiermee toch nog ruim 600 m.

Het riante uitzicht vanuit zijn villa gaf Biegel het gevoel dat hij een zeventiende eeuwse buitenplaats zoals bv. in 's-Graveland bezat, met als modern trekje dat de stoomtreinen dwars door zijn tuin reden, wat nog erg bijzonder was.

Nadat hij in januari 1879 zijn steentje had bijgedragen aan de oprichting van de Bussumsche Verfraaiingsvereniging nam die de verdere inrichting van het park aan de overkant van het spoor van Biegel over.

Datzelfde jaar werd het zodanig beplant, dat er een Engels park ontstond

met sierlijke vijvers en slingerende paden.

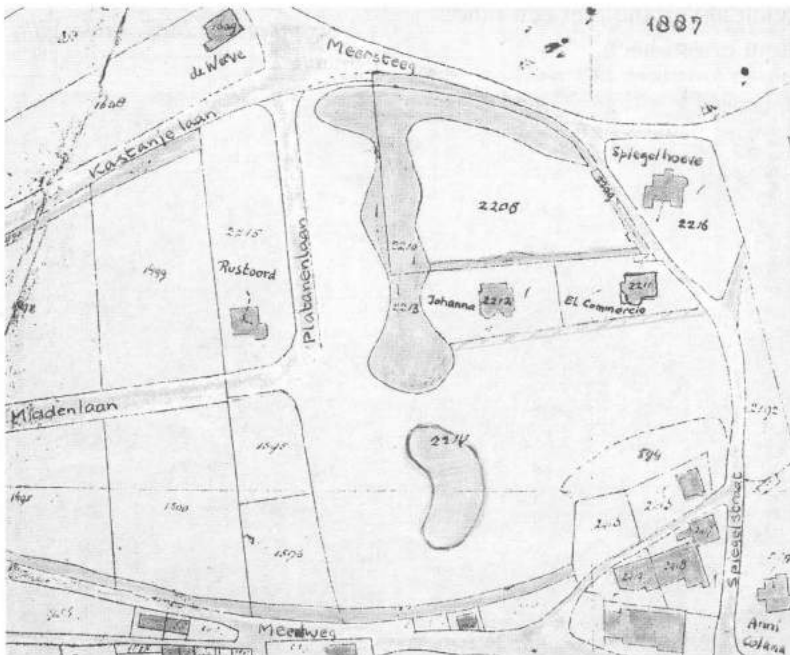
Het jaar daarop was het Biegel aan de Nassaulaan evenwel al te druk geworden en hij verhuisde naar de nieuw voor hem gebouwde villa "Solitude" (eenzame plaats) in het Spiegel aan de Nieuwe 's-Gravelandse-weg.

Bouwen in het Nassaupark.

Biegel kocht niet alleen grond, maar verkocht ook. Al in december 1877 verkocht hij in het Nassaupark grond aan P.M. Smithuisen voor de bouw van villa "Rustoord", op de hoek van de Middenlaan met de Platanenlaan.

Dat is waar nu de Stendalflat staat. De Platanenlaan kennen we nu niet meer. De weg werd door Biegel aangelegd over zijn gronden tussen de Kastanjelaan en de Middenlaan.

Door de verkoop van dit perceel hield Biegel een mooi afgerond gebied

2. Plattegrond Nassaupark in 1887.

over tussen de Meerweg in het Noorden en de Meentweg in het Zuiden, met uitzondering van twee kleine stukjes benoorden de Meentweg. Nu Biegel niet meer op villa "Nassau" woonde, werd het Nassaupark geleidelijk aan bebouwd.

Dat begon in 1880 met de bouw van de dubbele villa "Johanna", voor de handelaar in bouwmaterialen F. Haverkamp. Hij noemde de villa naar zijn echtgenote Johanna Adriana Boudewijnse. Deze villa kwam aan het doodlopende einde van het voetpad dwars op de Spiegelstraat. Vijf jaar later volgde aan hetzelfde pad de villa "El Commercio" op de hoek met de Meerweg bij de Spiegelstraat (afb.2).

Het wandelpark was inmiddels verfraaid met een niervormige vijver, gelegen in het verlengde van de bestaande vijvers. Over deze kleine vijver werd een rustieke houten boogbrug gebouwd (afb.3).

3. Graaf Wichmanlaan 3 en 5 met op de voorgrond het houten boogbruggetje over de vijver, gezien vanaf het Nassaupark omstreeks 1895.

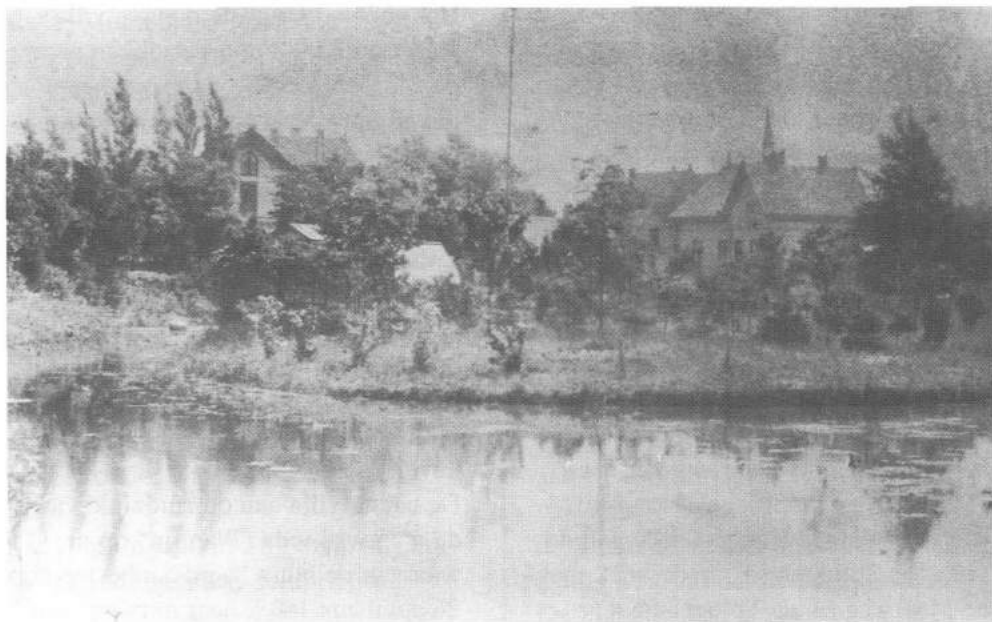

Het voetpad langs de nieuwe villa's werd rond 1888 doorgetrokken naar de Middenlaan, om de vijver heen, die al gauw 'de kom van Haverkamp' ging heten.

Door de directe verbinding van de Spiegelstraat met de Middenlaan kwam het zuidelijke deel van het Nassaupark beschikbaar voor bebouwing. In juni 1887 waren daar al 10 bouwkvelds geveild "tussen de Spiegelstraat en de kleine vijver", in mei 1891 gevolgd door nog negen kvelds.

De eerste villa aan de zuidzijde van de weg was villa "Plantijn" op nr. 11, waarvan de bouw werd aanbesteed op 26 augustus 1887, naar ontwerp van de gemeentearchitect J.F. Everts. Rond 1895 werd de Plantanenlaan doorgetrokken naar de Heerenstraat. Dan duikt de naam Verlengde Wichmanlaan op. Biegel, die nog steeds eigenaar was van een deel van de gronden, verzocht op 13 april 1897 aan de Gemeente om de Verlengde Wichmanlaan over te nemen. Na 1895 konden de villa's langs dit deel van de Graaf Wichmanlaan ge-

bouwd worden. In de bocht van de laan liet Bensdorp op nr. 12 villa "Mara Caibo" bouwen. De naam van de villa verwijst naar de plaats in Venezuela waar de cacaobonen voor de Bensdorp-chocolade vandaan kwamen.

Alleen het noordelijk deel was nog wandelpark, maar dat zou niet lang meer duren (afb.4).

Als eerste verrees, in 1898, villa "Vijverzicht" aan de Graaf Wichmanlaan 22A en kort er na nr. 24. Het sluitstuk van de bebouwing, tevens het einde van het wandelpark, kwam toen na het overlijden van de wed. Haverkamp op 10 augustus 1898, niet alleen villa "Johanna" maar ook de bijbehorende tuin, moestuin, park en waterpartij werden verkocht. Tesamen besloeg het een oppervlakte van ruim 5300 m². Architect G.J. Vos ontwierp de monumentale villa "Amalia" voor de koper van dit terrein de heer Johannes Hulsman. Op 20 maart 1901 werd de bouw van de villa aanbesteed en het jaar daarop werd de villa betrokken. Alleen in de grote tuin bleef nog vele jaren de sfeer van het vroegere wandelpark bewaard.

4. Het Nassaupark in 1895 gezien vanaf de Meerweg. Links Villa Spiegelhoeve en rechts El Commercio met daarachter Mariënburg.

De Spiegeldwarsstraat doet van zich spreken.

Na het doortrekken van de Graaf Wichmanlaan naar de Herenstraat ontstond er ongemerkt een looppad vanaf de eerste bocht van die laan naar de Spiegelstraat tussen de huizen langs de Meentweg en het Nassaupark door.

Langs de noordzijde van dat voetpad stonden omstreeks 1900 een paar huizen, die tot de Graaf Wichmanlaan gerekend werden met de nummers 6, 8 en 10 (afb.5).

Aan de overkant, aan de kant van de Meentweg op nr.4, zette G.R. Banis in het begin van de 20e eeuw een expeditiebedrijf annex stalhouderij op. Met zijn paarden en wagens was hij veelal achter zijn bedrijf in de

5. De Spiegeldwarsstraat met nr. 8 en 10 in 1967. Links op de achtergrond een deel van het Bejaardenhuis 'Spiegelzicht'.

weer, dus op wat nu de Spiegeldwarsstraat heet.

Als daar ander 'verkeer' langs moest hadden zij daar hinder van. Daarom sloot Banis het pad af met palen en ijzerdraad, omdat hij vond dat de weg waaraan hij zijn bedrijf uitoefende geen openbare weg was. Dat gebeurde op 23 februari 1916.

Protesterende buurtbewoners daagde hij uit om schriftelijk te bewijzen dat zij als bewoners van de Graaf Wichmanlaan recht op een uitweg naar de Spiegelstraat hadden.

De ruzie liep zo hoog op, dat enkele burens een proces verbaal aan hun broek kregen, wegens het lopen op verboden terrein.

Voor de rechter gedaagd werd hij echter vrijgesproken en kreeg van de rechter toestemming om de weg afgesloten te houden. Om toch een gebaar van goede wil te maken, gaf

Banis aan de bewoners van het stukje straat toestemming om tegen betaling over zijn grond van en naar de Spiegelstraat te gaan. Daarmee ging hij dus eigenlijk tolheffen.

Zijn burens gingen hiertegen in verweer en op 8 juni 1916 gelastte de Officier van Justitie tenslotte aan Banis om de bewoners van de Graaf Wichmanlaan het recht van overpad te verlenen over de weg achter zijn werkplaats.

Naamgeving

De straat kreeg pas een eigen naam in de raadsvergadering van 15 oktober 1935. Het is vermakelijk om in de krant uit die dagen te lezen hoe de vroege vadersen zich inspanden om tot een verantwoorde naamgeving te komen :

"De heer Dishoek wenscht een beteren naam te geven dan hier is voorge-

steld, bv - uit referentie voor de katholieke raadsfractie - Bensdorpstraat. De heer Bensdorp is een geziene figuur in Bussum.

De heer De Lange : Chocoladestraatje! Spreker stelt voor "Korte Graaf Wichmanlaan" of "Graaf Wichmanstraat".

Mevr. Edelmann stelt voor : "Tweede Graaf Wichmanlaan".

De voorzitter licht nog toe, dat het belachelijk zou zijn, het bewuste kleine straatje ook "Graaf Wichmanlaan" te noemen. Spreker acht het niet gewenscht met een dergelijk klein straatje een persoon te eeren.

"Spiegeldwarsstraat" lijkt spreker de meest geschikte naam. Een casus belli is deze zaak overigens niet.

De heer De Lange pleit nogmaals voor "Graaf Wichmanstraat".

Het voorstel van B en W wordt aangenomen met 12 tegen 8 stemmen.

Het straatje heet dus officieel "Spiegeldwarsstraat".

De voorzitter, burgemeester H. De Bordes, en met hem de hele Raad had bij het afwijzen van "Bensdorpstraat" als zijnde een te kleine eer met zo'n kort straatje, niet gedacht aan de Dr. Fockstraat. Die was zeker niet langer, bevatte bovendien een openbaar urinoir en liep vlak achter de raadzaal waar de discussie plaats vond.

[Dr. L.C.E.E. Fock (1815-1904) was huisarts in Bussum vanaf 1879. Als man van de wetenschap vertaalde en bewerkte hij medische publicaties uit het Engels, Duits en Russisch.

Daarnaast probeerde Fock hier de zijdeteelt in te voeren en bedacht een methode om houtskoolbriketten te maken. Hiervoor zette hij met de

heren Van Veen en Kuyper in 1884 een fabriek op aan de Herenstraat. Overigens was die fabriek geen lang leven beschoren, want deze ging in 1895 dicht wegens stankoverlast].

Nadat de straat door de naamgeving een zelfstandige eenheid was geworden, ging men de nrs. 6, 8 en 10 tot de Spiegeldwarsstraat rekenen en ontstond er een hiaat in de nummering van de Graaf Wichmanlaan. Dat bleef zo tot 1996.

Pas door de bouw van het appartementengebouw "Spiegelzicht" , waarin de ontbrekende nummers werden opgenomen heeft de straat weer een ononderbroken huisnummering (afb.6).

6. Huisnummering en eerste steen van Spiegelzicht (1996).

Inmiddels zijn alle sporen van dit stukje historie uitgewist. Op de plaats van het bedrijf van Banis aan de Meentweg staat nu het appartemen-

tengebouw van "Spiegelrand" en aan de overzijde hebben de oude huisjes plaats gemaakt voor nieuwbouw van Harry Banis B.V. Automaterialen.

VAN LEEUWEN METAAL

Bezoek onze website: www.vanleeuwenmetaal.nl of bel +31 (0)35 693 35 68

Veelzijdig in metaal

Van Leeuwen Metaal is een veelzijdig bedrijf in de metaalbranche. Naast de Smederij, heeft ons bedrijf expertise in Technische Beveiliging, Metaalbewerking, Metalen meubels en Hekwerken. Hierdoor is Van Leeuwen Metaal in staat de meest uiteenlopende projecten aan te nemen, waarbij de diverse disciplines elkaar aanvullen. Een kwalitatief hoogwaardig eindproduct is hierdoor gewaarborgd.

De Nieuwe Vaart 46, Industrierrein 'De Nieuwe Vaart', 1401 GS Bussum

VAN LEEUWEN
SMEDERIJ

VAN LEEUWEN
BEVEILIGING

IRON DESIGN
METALEN MEUBELN

VAN LEEUWEN
METAALBEWERKING

VAN LEEUWEN
HEKWERKEN

OPROEP

In verband met de voorbereiding van een groot artikel over een moord in 1918 op de Beukenlaan te Bussum, vraag ik uw medewerking. Het onderzoek naar deze moord werd gedaan door de Bussumse politiemannen (Rijksveldwachters) Eerenberg, Kievit, Meeuwis of Meeuwesen en Rebel. Dit onderzoek stond onder leiding van Inspecteur J. de Vries. Zijn er wellicht nog kinderen of kleinkinderen van deze politiemannen die mij mogelijk gegevens kunnen verstrekken, die hun vader of grootvader hun verteld heeft? En zijn er nog foto's aanwezig bij de familie van deze politiemannen? Graag uw informatie aan Harry Klein, Mecklenburglaan 54, 1404 BJ Bussum of E-mailadres: h.e.klein@wanadoo.nl
Bij voorbaat hartelijk dank.